

2. Лозова, В. І. Формування педагогічної компетентності викладачів вищих навчальних закладів освіти [Текст] / В. І. Лозова // Педагогічна підготовка вищих навчальних закладів : Матер. міжвуз. наук.-практ. конф. – Х. : ОВС, 2002.– 164 с.

3. Слостенин, В. А. Профессионализм педагога: акмеологический контекст [Текст] / В. А. Слостенин // Педагогическое образование и наука. – 2002. – №4. – С. 4–9.

4. Кремень, Василь. Освіта і наука України: шляхи модернізації [Текст] / Василь Кремень. – К. : Грамота, 2003. – 216 с.

МЕТАПРЕДМЕТНІ ОСНОВИ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ

Світлана Трубачева,

*канд. пед. наук, старш. наук. співроб., старш. наук. співроб.
відділу дидактики, Інститут педагогіки НАПН України*

Стаття присвячена висвітленню дидактичних особливостей проектування змісту освіти в старшій школі на основі ідей метапредметності. Метапредметність у старшій школі покликана підвищити рівень інтеграції знань учнів, надати набутим навчальним досягненням цілісності та системності, розвинути професійно спрямовані інтереси і здібності та допомогти визначитись із напрямом подальшої освіти для здобуття обраної професії. Основним засобом реалізації ідей метапредметності є зміст освіти старшої школи, спроектований на основі принципів пріоритетності, інтеграції, системності, відповідності та достатності знань для реалізації мети й завдань профільної школи.

Ключові слова: *метапредметний підхід, профільне навчання.*

The article is devoted to the didactic design of the educational content in high school based on the ideas metapragmatics. Metapragmatic in high school is designed to increase the level of integration of students' knowledge, acquired to provide educational achievement of integrity and systematic approach, aimed to develop vocational interests and abilities and help to determine the direction of further education to obtain their chosen profession. The main tool of implementation of ideas metapragmatics is the content of education high school is designed on the basis of the principles of priority, integration, system, compliance, and adequacy of knowledge to implement the purpose and objectives of the relevant school.

Keywords: *metapragmatic approach, specialized education.*

Стаття посвячена аналізу дидактичних особливостей проектування содержания образования в старшей школе на основе идей метапредметности. Метапредметность в старшей школе призвана повысить уровень интеграции знаний, их целостности и системности, развить профессионально направленные интересы и способности учащихся, а также помочь определиться с направлением дальнейшего образования для получения избранной профессии. Основным средством реализации идей метапредметности является содержание образования старшей школы, спроектированное на основе принципов приоритетности, интеграции, системности, соответствия и достаточности знаний для реализации цели и задач профильной школы.

Ключевые слова: *метапредметный подход, профильное обучение.*

Постановка проблеми та її зв'язок з науковими і практичними завданнями. Мета сучасної освіти полягає в створенні оптимальних умов для

розвитку і становлення особистості як суб'єкта діяльності і суспільних відносин, розвиток у ній механізмів самореалізації, саморозвитку, адаптації, саморегуляції, самозахисту, самовиховання та інших якостей, необхідних для становлення образу особистості та її взаємодії з людьми, природою, культурою, цивілізацією. Значну роль у цьому процесі відіграє профільне і професійне самовизначення учнів. Практична потреба в розв'язанні цієї проблеми досить виражена, адже в процесі переходу середньої школи України на профільне навчання вона лишається недостатньо розробленою. Одним з підходів до реалізації цієї проблеми є проектування змісту профільного навчання на метапредметній основі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зміст освіти в старшій школі має забезпечувати загальноосвітню підготовку учнів та готувати їх до майбутньої професійної діяльності. Забезпечення єдності його компонентів у досягненні основної мети і завдань профільного навчання є актуальним питанням проблеми формування змісту освіти в старшій школі. Вагому роль у цьому процесі відіграє метапредметність, яка створює умови для формування цілісної картини світу в свідомості дитини, що сприятиме знаходженню себе, свого місця у світі, стимулюватиме прояв інтересів, нахилів, здібностей. Метапредметність є особливим філософським рівнем інтеграції знань, який розглядає загальні взаємозв'язки «людина – суспільство – природа». Розкриттю можливостей цього рівня інтеграції мають сприяти гуманітарно-естетичні, суспільно-історичні та природничі блоки навчальних предметів у старшій школі.

Питання метапредметності в освіті досліджували А. Г. Асмолов, Г. О. Васківська, Ю. В. Громико, І. В. Князькова, К. Ю. Колесіна, А. В. Хуторської, В. І. Журавльов, Т. І. Фісенко та ін. вітчизняні й зарубіжні науковці. Проте, питання метапредметних основ проектування змісту освіти в профільній школі досліджувалося недостатньо.

Мета статті полягає у висвітленні дидактичних особливостей проектування змісту освіти в старшій школі на основі ідей метапредметності.

Виклад основного матеріалу. Профільне навчання є одним з ключових напрямів модернізації й удосконалення системи освіти в Україні й передбачає оновлення школи старшого ступеня. Суть цього процесу полягає в якмога повнішому задоволенні й розвитку пізнавальних інтересів, нахилів і здібностей учнів, їхніх освітніх потреб, зумовлених орієнтацією на майбутню професію і подальшими життєвими планами.

Введення метазнань у зміст освіти посилюватиме, на думку вчених, його розвивальну функцію, тобто – орієнтацію на створення освітнього середовища, необхідного для розкриття і розвитку інтересів і здібностей кожного учня відповідно до його природних задатків. За умови застосування метазнань, накопичені знання, вміння і навички обертатимуться з мети навчання у засіб розвитку у школяра здатності бути суб'єктом пізнання, а ця здатність трансформуватиметься у засіб актуалізації (самореалізації) пізнавальних, творчих можливостей учнів.

Метапредметний підхід несе в собі інтегративну й узагальнювальну основу, яка дає змогу створити цілісну картину у сприйнятті, вивченні й усві-

домленні поняття, явища, процесу, закону, комплексу, системи і т.ін. Профільне навчання як таке можна вважати метасистемою, що має кілька рівнів і підрівнів й створюється на основі циклу профільних предметів, навчальних курсів з певною галузевою спрямованістю та базових навчальних предметів. Профільне навчання базується на навчальних предметах, а його метапредметність (надпредметність) забезпечується такими ідеями: професійна орієнтація (майбутня професія, допрофесійна підготовка, профільна підготовка); якості особистості (інтереси, нахили, здібності, професійне та життєве самовизначення); метапредметні результати навчання (метаздібності, метазнання, універсальні способи навчальної діяльності, ключові компетентності учнів, здатність використовувати їх у пізнавальній та соціальній практиці, готовність учнів до вибору професії).

Зміст профільного навчання, який проектується з урахуванням метапредметного підходу, має базуватися на фундаментальному ядрі змісту освіти, що включає: систему знань про світ, його природну, соціальну, технологічну та інші складові; інтегровані знання стосовно цілісної картини світу, узагальнені й систематизовані знання щодо світу майбутніх професій, метазнання й універсальні способи навчальної діяльності учнів, які забезпечують умови для формування в учнів ключових компетентностей та інших метаособливостей особистості (позицій, поглядів, світогляду, системи цінностей, когнітивних схем, досвіду, установок, готовності до вибору майбутньої професії). З огляду на викладене, зміст освіти старшої школи має бути спроектований на основі принципів пріоритетності, інтеграції, системності, відповідності та достатності знань для реалізації мети і завдань профільної школи.

Джерелами метапредметно спрямованого навчання можуть бути: метапредметні курси за вибором; модульна організація навчального процесу; метод проектів; концептуалізація змісту, що передбачає відбір провідних ідей і понять у проектах; проблемне навчання; міжпредметна інтеграція, включаючи її транс- та крос-інтеграційні варіанти; спрямованість навчального процесу на формування орієнтовної основи дій високого рівня узагальнення.

Засобами досягнення метапредметної спрямованості змісту профільного навчання є певні педагогічні технології, метапредмети, надпредметні поняття, метапредметні теми в рамках предметних курсів, навчання загальним та універсальним способом навчально-пізнавальної діяльності, які знаходяться над предметами, але відтворюються на будь-якому предметі.

Висновки. Метапредметність у старшій школі покликана підвищити рівень інтеграції знань учнів, надати набутим навчальним досягненням цілісності й системності, розвинути професійно спрямовані інтереси і здібності та допомогти визначитись із напрямом подальшої освіти для здобуття обраної професії. Основним засобом реалізації ідей метапредметності є зміст освіти старшої школи, спроектований на основі принципів пріоритетності, інтеграції, системності, відповідності та достатності знань для реалізації мети і завдань профільної школи.

Література

1. *Васьківська, Г. О.* Метапредметний підхід до формування системи знань про людину як один із принципів сучасного підручникотворення [Текст] / Г. О. Вась-

ківська // Проблеми сучасного підручника : зб. наук. праць – К. : Пед. думка, 2012. – Вип. 12. – С. 42–50.

2. Система оцнки досяжених метапредметних результатiв – [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://www.s12002.edu35.ru/>

3. Трубачева, С. Е. Змiст сучасної шкiльної освiти: дидактичний аспект : посiб. [Текст] / О. К. Корсакова, С. Е. Трубачева – К. : ФАДА, ЛТД, – 2003. – 56 с.

4. Трубачева, С. Е. Професiйно зорiєнтована метапроектна дiяльнiсть учнiв в умовах компетентнiсного пiдходу [Текст] / С. Е. Трубачева // Витоки педагогiчної майстерностi. Серiя «Педагогiчнi науки»: зб. наук. праць / Полтав. нац. пед. ун-т iменi В. Г. Короленка. – Полтава : ПНПУ iменi В. Г. Короленка, 2015. – Вип. 15. – 386 с. – С. 305–310.

ПРОФЕСIЙНЕ САМОВИЗНАЧЕННЯ СТАРШОКЛАСНИКIВ: ЦIННIСНО-ОРИЄНТОВАНИЙ ПIДХIД

Микола Васькiвський,

*наук. співроб. вiддiлу технологiчної освiти i допрофiльної пiдготовки,
Институт педагогiки НАПН України*

У статтi окреслено основнi завдання профiльного навчання, шляхи розв'язання профорiєнтацiйної дiяльностi у старшiй шкoлi. Автор висвітлює деякi аспекти цiннiсно-орiєнтованого пiдходу до професiйного самовизначення учнiв старшої шкoли i вiдображення його у змiстi освiти.

Ключовi слова: *профiльне навчання, старшокласник, цiннiсно-орiєнтований пiдхiд, соцiально-професiйне самовизначення.*

In the article we reveal the basic tasks of professional education. The author covers some aspects of value-oriented approach to professional self-determination of senior pupils. The article tells about how exactly a value-oriented approach affects the content of education.

Keywords: *profile education, high school, value-oriented approach, socio-professional self-determination.*

В статье очерчены основные задачи профильного обучения, пути решения профориентационной деятельности в старшей школе. Автор освещает некоторые аспекты ценностно-ориентированного подхода к профессиональному самоопределению учащихся старшей школы и его отображения в содержании образования.

Ключевые слова: *профильное обучение, старшеклассник, ценностно-ориентированный подход, социально-профессиональное самоопределение.*

Постановка проблеми. Рiзнi пiдходи до визначення сутi, мети й завдань профiльного навчання, а також можливостей реалiзацiї його викликають неоднозначне розумiння шляхiв органiзацiї такого виду навчання. Iснують рiзнi пiдходи й до моделювання профiльного навчання, вибору напрямiв, освiтнiх галузей, навчальних предметiв тощо. Проблеми, пов'язанi з соцiально-професiйним самовизначенням старшокласникiв, iхньою спецiалiзованою пiдготовкою, мають набувати професiйно значущого характеру, розпочинаючи з рiвня допрофiльної пiдготовки учнiв випускних класiв основної шкoли i профiльного (спецiалiзованого) навчання.